

POSTANOWIENIE

28 maja 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Monika Koba

na posiedzeniu niejawnym 28 maja 2026 r. w Warszawie
w sprawie ze skargi M.J.M. o stwierdzenie niezgodności z prawem
prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie
z 12 września 2023 r., III Ca 334/22,
wydanego w sprawie z powództwa małoletniej O.M. reprezentowanej przez
przedstawicielkę ustawową A.B.
przeciwko M.J.M.
o podwyższenie alimentów,
oraz w sprawie z powództwa A.B.
przeciwko M.J.M.
o roszczenia matki dziecka pozamałżeńskiego,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. kosztami postępowania kasacyjnego obciąża skarżącego**
M.J.M. pozostawiając ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi
sądowemu.

[A.T.]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 13 maja 2022 r. Sąd Rejonowy w Lubartowie w sprawie III RC 159/20 podwyższył alimenty zasądzone od pozwanego M.J.M. na rzecz jego córki

O.M. wyrokiem Sądu Rejonowego w Lubartowie z dnia 27 listopada 2018 r. (III RC 174/18) z kwoty po 600 zł miesięcznie do kwoty po 1 600 zł miesięcznie - za okres od 23 września 2020 r. do dnia 12 maja 2022 r. i do kwoty po 1 800 zł miesięcznie, poczynając od dnia 13 maja 2022 r. i ustalił, że podwyższone alimenty są płatne z góry w terminie do 10-go dnia każdego miesiąca do rąk przedstawiciela ustawowego małoletniej powódki, którym obecnie jest matka A.B., wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w razie uchybienia terminowi płatności którejkolwiek z rat od dnia następującego po terminie płatności do dnia zapłaty, z uwzględnieniem kwot alimentów zapłaconych oraz wyegzekwowanych na podstawie postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia z 18 lutego 2022 r. (pkt I); oddalił powództwo O.M. w pozostałej części (pkt II); zasądził od pozwanego M. J. na rzecz powódki A.B. kwotę po 500 zł miesięcznie z tytułu udziału w kosztach utrzymania matki dziecka, płatną z góry w terminie do 10-go dnia każdego miesiąca wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w razie uchybienia terminowi płatności którejkolwiek z rat od dnia następującego po terminie płatności do dnia zapłaty, poczynając od 23 kwietnia 2021 r. (pkt III); oddalił powództwo A. B. w pozostałej części (pkt IV) wyrokowi w punktach I i III nadał rygor natychmiastowej wykonalności (pkt V) oraz orzekł o kosztach postępowania (pkt VI, VII VIII i IX).

Wyrokiem z 12 września 2023 r. Sąd Okręgowy w Lublinie - orzekając na skutek apelacji małoletniej powódki O.M. oraz pozwanego M.J.M. - zmienił wyrok Sądu Rejonowego w Lubartowie z 13 maja 2022 r. w sprawie III RC 159/20, w punkcie VII w ten sposób, że nie obciążył pozwanego kosztami nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce O.M. w kwocie 2 268 zł i przyznał adw. A. L. powyższą kwotę oraz kwotę 600 zł tytułem zwrotu poniesionych wydatków z sum budżetowych Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Lubartowie (pkt I.); oddalił apelacje obu stron w pozostałej części (pkt II.) oraz orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt III i IV.)

Od wyroku Sądu Okręgowego pozwany złożył skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem wskazując, że jest on niezgodny z art. 141 § 1 k.r.o. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie art. 141 § 1 k.r.o. poprzez jego błędne zastosowanie i w efekcie przyjęcie, że zasądzenie przez Sąd Rejonowy w Lubartowie w sprawie III RC 159/20 od pozwanego na rzecz powódki A.B. kwot

po 500 zł miesięcznie z tytułu udziału w kosztach utrzymania matki dziecka jest zasadne, podczas gdy powództwo w tym zakresie winno podlegać oddaleniu z uwagi na oczywistą bezzasadność żądania.

Powódka w odpowiedzi na skargę wniosła o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce A.B. z urzędu w postępowaniu przed Sądem Najwyższym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest środkiem prawnym mającym, poprzez zakwestionowanie zgodności z prawem orzeczenia, przesądzić jedną z przesłanek deliktowej odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa. Jej celem jest uzyskanie prejudykatu umożliwiającego dochodzenie od Skarbu Państwa roszczeń odszkodowawczych za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej (art. 417¹ § 2 k.c.).

Stanowi ona nadzwyczajny, sformalizowany środek procesowy i wszystkie jej wymagania konstrukcyjne określone w art. 424⁵ § 1 k.p.c. należy interpretować ściśle. Zasadą bowiem jest, że prawomocność, tworzy nowy stan prawny pomiędzy stronami albo *erga omnes*, jak też sanuje wszelkie ewentualne naruszenia prawa, którymi orzeczenie jest dotknięte (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 17 maja 2006 r., I CNP 14/06, niepubl.; z 28 marca 2007 r., II CNP 124/06, niepubl.; z 25 marca 2009 r., V CNP 93/08, niepubl.; i z 3 czerwca 2009 r., IV CNP 116/08, niepubl.).

W przedmiocie przyjęcia (odmowy przyjęcia) skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia Sąd Najwyższy orzeka w ramach tzw. przesądu, którego celem jest wyeliminowanie takich skarg, które są oczywiście bezzasadne (art. 424⁹ w zw. z art. 398⁹ § 2 i art. 424¹² k.p.c.). Oceny czy skarga jest „oczywiście bezzasadna” dokonuje się w powiązaniu z pojęciem „niezgodności orzeczenia z prawem”, skoro jest ono elementem konstrukcyjnym skargi (art. 424⁵ § 1 pkt 3 i 6 k.p.c.).

W orzecznictwie przyjmuje się, że za niezgodne z prawem w rozumieniu art. 424¹ § 1 k.p.c. może zostać uznane orzeczenie sprzeczne z niewątpliwymi

i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami, ogólnie przyjętymi standardami rozstrzygnięć oraz takie, które zostało wydane w wyniku rażąco błędnej wykładni lub zastosowania prawa, które jest oczywiste i nie wymaga głębszej analizy prawniczej (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z 9 marca 2006 r., II BP 6/05, OSNP 2007, nr 3-4, poz. 42; z 31 marca 2006 r., IV CNP 25/05, OSNC 2007, Nr 1, poz. 17; z 21 lutego 2007 r., I CNP 71/06, niepubl.; z 10 czerwca 2008 r., I BP 54/07, niepubl.; z 22 lipca 2010 r., I CNP 100/09, niepubl.; z 20 stycznia 2011 r., I BP 4/10, niepubl. oraz wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 27 września 2012 r., SK 4/11, OTK-A 2012/8/97).

Podkreśla się przy tym, że stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie może nastąpić bez uwzględnienia istoty władzy sądowniczej, tj. orzekania w warunkach niezawisłości, w sposób bezstronny, zależny nie tylko od obowiązujących ustaw, ale także swobody sędziego w zakresie interpretacji prawa oraz oceny faktów stanowiących podłoże sporu. Z tych względów w sferze działalności jurysdykcyjnej sądu uzasadnione jest wyodrębnienie autonomicznego pojęcia bezprawności. Na gruncie odpowiedzialności cywilnej bezprawność oznacza generalnie naruszenie normy właściwego zachowania się, wynikającej z ustawy lub z umowy międzynarodowej. W odniesieniu do odpowiedzialności za wydanie orzeczenia sądowego bezprawność musi być skorygowana specyfiką władzy sądowniczej oraz jej ustrojem.

Pozwany oczywistego naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 141 § 1 k.r.o. upatrywał w tym, że Sąd ten w ślad za Sądem Rejonowym błędnie przyjął, że żądanie A.B. zasądzenia od niego kwot po 500 zł miesięcznie z tytułu udziału w kosztach utrzymania matki dziecka jest zasadne w sytuacji, gdy powództwo w tym zakresie powinno podlegać oddaleniu jako oczywiście bezzasadne.

Jego zdaniem wynika to po pierwsze z faktu, że kwestia roszczeń powódki A.B. została rozstrzygnięta prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w Lubartowie w sprawie III RC 174/17, w której zasądzono na jej rzecz kwotę odpowiadającą trzymiesięcznym kosztom utrzymania matki dziecka w okresie porodu. Sąd orzekał zatem w sprawie objętej powagą rzeczy osądzonej.

Po wtóre, powódka ma środki niezbędne do zapewnienia sobie utrzymania skoro zrezygnowała z pracy w celu otrzymywania świadczenia pielęgnacyjnego. Sąd obciążył go zatem obowiązkiem utrzymywania powódki, która nie jest jego żoną i ma własne źródło utrzymania. Po trzecie, obciążenie to nastąpiło bezterminowo Sąd Okręgowy nie określił bowiem na jaki czas przedłużyć obowiązek utrzymania matki małoletniego dziecka.

Stanowisko to nie zasługuje na podzielenie.

Oczywiście bezzasadny jest zarzut dotyczący orzekania przez Sąd Okręgowy w sprawie objętej powagą rzeczy osądzonej. Przede wszystkim w podstawach skargi nie zgłoszono żadnych zarzutów procesowych z tym związanych (art. 365 § 1 k.p.c. i art. 366 w zw. z art. 379 pkt 3 k.p.c.), ograniczając się do zarzutu naruszenia art. 141 § 1 k.r.o. Sąd Najwyższy w postępowaniu skargowym jest natomiast związany podstawami skargi i nie może wykraczać poza określone nimi granice (art. 398¹³ § 1 w zw. z art. 424¹² k.p.c.). Ponadto w sprawie III RC 174/18 Sąd Rejonowy w Lubartowie nie orzekał o żądaniu A.B. dotyczącego jej kosztów utrzymania po porodzie przekraczających okres trzech miesięcy. W postępowaniu tym, jak wynika z poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych wiążących Sąd Najwyższy w postępowaniu skargowym (art. 398¹³ § 2 w zw. z art. 424¹² k.p.c.), żądanie takie nie było bowiem zgłaszane (k. 11).

Ponadto podniesiony przez pozwanego w skardze zarzut naruszenia art. 141 § 1 k.r.o. nie uzasadnia wniosku, że zastosowanie przez Sąd Okręgowy tego przepisu było sprzeczne z ogólnie przyjętymi standardami rozstrzygnięć albo by zaskarżone orzeczenie zostało wydane w wyniku szczególnie rażąco niewłaściwego zastosowania prawa, które jest oczywiste i nie wymaga głębszej analizy prawniczej.

Przede wszystkim zgodnie z art. 141 § 1 zd. 2 k.r.o. z „ważnych powodów” matka może żądać udziału ojca w kosztach swego utrzymania przez czas dłuższy niż 3 miesiące. „Ważne powody” to zwrot niedookreślony, charakteryzowany także jako klauzula odsyłająca lub klauzula generalna w znaczeniu funkcjonalnym. Celem jego stosowania jest zapewnienie sądowi niezbędnej elastyczności w kwalifikowaniu stanów faktycznych

W orzecznictwie Sądu Najwyższego za aprobatą doktryny wyjaśniono, że przedłużenie obowiązku utrzymania matki stanowi dalszą ochronę praw dziecka. Zabezpieczenie utrzymania matce ma, w swej istocie, na celu zapewnienie dziecku niezbędnej opieki w sytuacji szczególnej, w której, w okolicznościach konkretnej sprawy, jest to możliwe tylko przez matkę, która w okresie zaprzestania w związku z tym pracy zarobkowej nie ma środków do zapewnienia sobie niezbędnego utrzymania. Ważnym powodem – przedłużenia – obowiązku ojca przyczyniania się do pokrycia kosztów utrzymania matki – ponad 3 miesiące – może być zły stan zdrowia dziecka, wymagający stałej pieczy ze strony matki, a nawet korzystanie przez matkę z urlopu wychowawczego w celu sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem (zob. m.in. uchwała Sądu Najwyższego z 23 kwietnia 1976 r., III CZP 20/76, OSPiKA 1977, Nr 5, poz. 81 i wyrok Sądu Najwyższego z 29 września 1978 r., II CR 418/78).

Nie jest też tak, jak wydaje się uznawać skarżący, że podstawą obciążenia ojca dziecka kosztami utrzymania matki na podstawie art. 141 § 1 zd. 2 k.r.o. jest brak po jej stronie jakichkolwiek dochodów. Przesłanką partycypacji ojca w kosztach utrzymania matki jest niemożność uzyskania przez matkę dochodów zaspakajających jej usprawiedliwione potrzeby z uwagi na sprawowanie osobistej pieczy nad dzieckiem, co uzasadniają „ważne powody” o których mowa w art. 141 § 1 zd. drugie k.r.o. Ustawodawca nie wymaga w tym przypadku, aby matka domagająca się świadczeń pozostawała w niedostatku. Określenie wysokości tej partycypacji jest już kwestią okoliczności konkretnej sprawy, w tym możliwości zarobkowych ojca.

Ponadto skarga nie dotyczy poziomu obciążenia skarżącego kosztami utrzymania matki dziecka lecz wyłącznie samej dopuszczalności takiego obciążenia. W sprawie w której wniesiono skargę wysokość udziału ojca w kosztach utrzymania matki określono na 500 zł z uwagi na konieczność zrezygnowania przez nią z pracy zarobkowej księgowej, która pozwalała jej na godziwe utrzymanie, podjęcie osobistej opieki nad głęboko niepełnosprawnym dzieckiem i utrzymywaniu się z zasiłku pielęgnacyjnego wynoszącego w dacie orzekania przez Sądy *meriti* zaledwie 2119 zł netto (k. 825 i k. 950 verte).

O oczywistej zasadności skargi nie przekonuje także „bezterminowe” obciążenie skarżącego kosztami utrzymania matki dziecka. Jeżeli w chwili orzekania ustalenie ram czasowych oddziaływania „ważnych powodów” napotyka na trudności, nie jest wykluczone przedłużenie obowiązku udziału ojca dziecka pozamałżeńskiego w kosztach utrzymania matki dziecka na czas nieoznaczony. Zatem, jeżeli czasu trwania przedłużonego obowiązku świadczeń nie można z góry określić, zasadza się je – w wyjątkowych przypadkach, który w sprawie wystąpił - bez oznaczenia granicy czasowej. W takim wypadku z chwilą ustania przyczyny przedłużenia lub powstania podstaw do obniżenia kwoty orzeczonej przez sąd z tytułu partycypacji ojca dziecka w kosztach utrzymania matki, zobowiązany może żądać zmiany rozstrzygnięcia na podstawie art. 138 k.r.o. przez modyfikację nałożonego na niego obowiązku lub stwierdzenie jego wygaśnięcia.

Z wiążącej Sąd Najwyższy podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia wynika, że małaletnia O.M. urodziła się [...] r. Została uznana za osobę niepełnosprawną od urodzenia, która wymaga stałej opieki innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną zdolnością do samodzielnej egzystencji i w przypadku której istnieje konieczność stałego współudziału opiekuna w procesie leczenia i rehabilitacji. Stwierdzone u małaletniej zmiany genetyczne powodują wrodzone wady rozwojowe wielu układów oraz liczne zaburzenia neurorozwojowe skutkujące znacznym opóźnieniem w jej rozwoju (padaczka, zastój moczu, uszkodzenie nerwu wzrokowego w obu oczach, krótkowzroczność astygmatyzm, zez zbieżny, oczopląs neurologiczny, uszczerbek słuchu w obu uszach, alergia, skaza białkowa, atopowe zapalenie skóry, subkliniczna niedoczynność tarczycy).

A.B. zrezygnowała z pracy zarobkowej w celu zapewnienia dotkniętej licznymi schorzeniami i głęboko niepełnosprawnej córce stron osobistej pieczy. Matka dziecka opiekuje się nim całodobowo, nie jest wspierana w żadnym zakresie przez skarżącego i nie ma możliwości podjęcia zatrudnienia w jakimkolwiek wymiarze czasu pracy.

W konsekwencji analiza skargi, w świetle jej podstawy i motywów kwestionowanego wyroku, przy uwzględnieniu zasady związania Sądu

Najwyższego podstawą faktyczną zaskarżonego orzeczenia wskazuje, że jest ona oczywiście bezzasadna.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi do rozpoznania (art. 424⁹ k.p.c.), o kosztach postępowania wywołanych jej wniesieniem orzekł na podstawie art. 108 § 1 w zw. z art. 391 § 1 i w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i art. 424¹² k.p.c. obciążając nimi pozwanego zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sporu i pozostawiając ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu.

[A.T.]

[a.ł.]